

Black theology i USA

Om Gud som historiens Gud i svart teologi.

AV KNUT E. ANDRESEN

Et av de nye begreper de siste års teologiske utvikling har frembrakt, er svart teologi. Av navnet fremgår at svart teologi er spesielt knyttet til det svarte folk og deres religiøse egenart og teologiske tenkning. Svart teologi har vokst frem som en konsekvens av de svartes sosiale, kulturelle og politiske situasjon i samfunnet. Derfor er den både i teoretisk tankeinnhold og i praktisk handlingsprogram sterkt knyttet til sosiale og politiske forhold. Idag finner vi denne retning innen teologien utbredt i USA og Afrika. I Afrika må svart teologi ses i sammenheng med de unge kirkers selvstendiggjørelse i forholdet til europeiske moderkirker og den økende afrikanisering på alle livets områder. Denne afrikanisering har som sitt program å gi det svarte folk selv, med basis i deres egen tradisjon og historie, kontrollen over religiøs tenkning, kultur og samfunnsutvikling. Konflikten I-land/U-land, uavhengighetskampen og selvstendighetstrangen har trengt seg inn også på kirkens og teologiens område. I USA er svart teologi knyttet til de amerikanske svartes kamp for borgerrettigheter og menneskeverd. Her er det ikke en løsrivningsprosess som ligger bak, men trangen til å bli fullverdig integrert i et samfunn hvor hudfarge er blitt et dominerende kvalitetsstempel. Vi skal i denne artikkelen konsentrere oss om forholdene i USA og først gi en kort karakteristikk av svart teologi slik den har utviklet seg der.¹

1 Av de fremstillinger som tar for seg svart teologi i USA, bør særlig nevnes: Sydney E. Ahlstrom: *A religious history of the American people*. New Haven 1973. S. 1055–1078. Klauspeter Blaser: *Wenn Gott schwarz wäre*. Zürich 1972. Fritz Buri: *Gott in America*. B. 2. Bern 1972. S. 43–53. Frederick Sontag and John K. Roth: *The American religious experience*. N.Y. 1972. S. 236–280. En del vanskelig tilgjengelig kildemateriale er samlet i: *The Black Church in America*. Ed. by Hart M. Nelson (m.fl.) N.Y. 1971.

Hva er svart teologi?

Svart teologi vil for det første utvikle og understreke det teologiske grunnlag de svartes kamp for borgerrettigheter og menneskeverd bygger på. Den vil gi en teologisk beskrivelse av de karakteristiske trekk ved den svarte kirkes trosoppfatning. For det andre vil den gi en klar definisjon av hva som er denne kirkes hovedoppgave. Den skal kjempe for de svartes konkrete sosiale og politiske mål, – mot rasisme og undertrykkelse, og for borgerrettigheter og menneskeverd.

Sitt teologiske grunnlag finner svart teologi i det bibelske budskap. Bibelen har en sterk autoritet i svart teologi. Årsaken er ikke å finne i noen egenartet inspirasjonslære. Forklaringen ligger i at Bibelens ord oppleves som sannhet når dens budskap appliseres på det svarte folks virkelighet. Det Gamle Testamente forteller historien om det jødiske folks medgang og motgang under Guds ledelse, og denne historie samsvarer med det svarte folks faktiske erfaringer idag. Når Gud er historiens Gud, får derfor hans ord i Det Gamle Testamente direkte anvendelse overfor det svarte folk idag. Gud har åpenbart seg konkret i kampen for frihet, likhet og rettferdighet. Dette er den vei Gud viser jødene i Det Gamle Testamente, og dette er de mest sentrale tankene i Det Nye Testamente. Jesus er den fremste talsmann for disse idealer, og hver den som vil påberope seg hans navn må i handling vise at han arbeider for å virkeliggjøre disse idealer i dagens samfunn. For de bibelske tanker er ikke kun velmenende teori. Begreper som f.eks. frihet og forsoning må implisere sosiale og politiske faktorer for å bli meningsfylte for svarte mennesker idag. Og nettopp i sin lære om disse ting samsvarer Bibelen med det svarte folks faktiske behov. Derfor får Bibelen autoritet, og derfor kan den brukes som Guds direkte tale til de svarte idag.

Å søke til Bibelen vil si å søke etter en positiv svart identitet, – etter meningen med livet, etter en meningsfylt forståelse av det liv man lever i egenskap av svart i dagens verden. Det er også å få en klar forståelse av de oppgaver og de forpliktelser denne innsikt i Guds ord medfører.

Konkret kommer denne teologiske programerklæring til uttrykk gjennom svart teologis nære tilknytning til Black Power-bevegelsen i USA. Denne bevegelse er en forutsetning for svart teologi. Black Power har gjennom sitt revolusjonære sosiale, kulturelle og politiske program – til tross for de religiøse og ideologiske skillelinjer innen bevegelsen – vist at dens idealer og målsetning er i overensstemmelse med Jesu Kristi evangelium, sier svart teologis representanter. Der-

for er også Black Power den svarte kirkes primære oppgave, og et fullt menneskeverdig samfunn fri for all rasisme det endelige mål for både Black Power og de svarte kirker. Kampen for frihet og rettferdighet i samfunnet er altså det som på bibelsk grunnlag gir det svarte folk dets identitet og konkrete målsetning idag.²

Det sier seg selv at denne teologiske og politiske bevisstgjøring hos de svarte er skjedd med polemisk front mot de overleverte «hvite» forestillinger. De praktiske konsekvenser «hvit» kirke, «hvit» teologi og «hvit» politikk har fått for det svarte folk, har svekket troverdigheten av de overleverte «hvite» tankemønstre. For det er jo nettopp den hvite manns politikk og religion som har preget det svarte folks lidelsesfulle historie, og brakt dem dit de er idag. Derfor krever svart teologi frigjøring fra alt «hvitt». Ikke fordi alt «hvitt» nødvendigvis behøver å være galt, men fordi det svarte folk uavhengig og selvstendig, ut fra sin bakgrunn og historie, vil utvikle og uttrykke sin egen religiøse egenart og tro. Svart teologi vil forme en teologi som er relevant for den svarte i dagens verden. Den vil med basis i det bibelske budskap gi den svarte en mening med livet, – noe å leve for og et fundament å stå på i liv og død.

Vurderingen av det svarte folks historie

Vi skal i denne artikkelen stanse ved et aspekt ved de svartes teologiske bevisstgjøring. Nemlig ved svart teologis vurdering av det svarte folks historie. En bevisstgjøring og selvbesinnelse hos det svarte folk må nødvendigvis medføre at synet på folkets egen historie og skjebne inntar en sentral plass. For det å være svart har betydning og betyr fremdeles å gå en tung skjebne i møte. Historien er full av eksempler på det, og faktiske forhold i vår samtid bekrefter det. Hudfarge har kvalifisert og kvalifiserer til et av de laveste trinn på samfunnets rangstige. Svart har vært ensbetydende med lidelse, mindreverdighet og undertrykkelse.

2 Den erklæring om svart teologis egenart og målsetning som har vunnet størst tilslutning er formulert av The National Committee of Black Churchmen i Atlanta i 1969. «Black theology. A statement of the National Committee of Black Churchmen. Atlanta 1969». I denne erklæring heter det blant annet: «Den (svart teologi) søker å forbinde de svartes situasjon med Guds åpenbaring i Jesus Kristus på en slik måte at den svarte menighet kan se at evangeliet er identisk med de svartes kamp for menneskeverd.»

Hvordan ser så svart teologi på det svarte folks lidelsesfulle historie? Gud er jo historiens Gud; hans vilje kommer til uttrykk gjennom det som skjer. Hva har da Gud villet, og hva vil Gud med det svarte folks lidelse? Hvorfor har de svarte måttet lide så mye? Disse spørsmål står sentralt i svart teologi. Men her er det selve lidelsens problem som berøres, og følgelig også et av de vanskeligste problemer å løse for svart teologi.

Tre representanter for svart teologi

For å belyse dette spørsmål vil vi ta for oss tre representanter for svart teologi: Joseph R. Washington, Albert B. Cleage og James H. Cone.

Joseph R. Washington er prest og universitetslærer. Han startet den nyere tids diskusjon omkring svart religion/svart kirke/svart teologi med sin bok «Black religion» i 1964. Han har etterhvert fremstått som den radikale revolusjonære intellektuelle med sine bøker «The politics of God» (1967) og «Black and white power supreption» (1969).

Albert B. Cleage er prest i en slummenighet i Detroit. Han tilhører The United Church of Christ. Hans kontekst er fattigdommen og det moderne samfunns skyggeside. Hans bok «The Black Messiah» (1969) er prekenen holdt i hans menighet The Shrine of the Black Madonna, og går i sitt innhold direkte på vårt tema.

James H. Cone, svart teologis fremste representant, er professor i teologi ved Union Theological Seminary i New York. Han er både den skarpe teoretiker, seriøse forsker og en mann med et klart samfunnsmessig engasjement. Hans bøker³ og artikler har ledet til seriøs diskusjon med hvite teologer også ut over USA's grenser.⁴ Som en av de fremste talsmenn for frigjøringssteologien vil han få stor innflytelse.

Hver på sin måte redegjør disse for sitt syn på Gud som historiens Gud sett i relasjon til det svarte folks lidelsesfulle historie. De gir hver sin forklaring på dette spørsmål, – men deres synspunkter fremsettes ikke som polemikk mot en annens. Deres vurderinger er tilsynelatende motstridende, – men det er ikke snakk om innbyrdes strid. For deres

3 De mest sentrale av Cones bøker er: Black theology and Black Power. N.Y. 1969. A Black theology of liberation. Philad. 1970. God of the oppressed. N.Y. 1975.

4 Se f.eks. et eget temanummer om svart teologi. Evangelische Theologie. 1/1974.

bakgrunn er forskjellig, den kontekst deres vurderinger fremsettes i er forskjellig, og deres tanker er sprunget ut fra og er tilsiktet å fungere i ulike miljø hvor behovene for teologisk redegjørelse er forskjellig. Men hver for seg er disse tre representanter for svart teologi. Denne teologi er nemlig ikke laget for teoriens egen skyld, men den er opptatt av at troen skal oppleves som meningsfull der hvor ulike mennesker søker kirkens og teologiens støtte. De svartes fellesskap gir seg ikke som en følge av indre enighet, men av det å ha en felles fiende: – det rasistiske samfunn.

Hvordan vil så disse tre teologer forklare tanken om Gud som historiens Gud sett i relasjon til det svarte folks lidelsesfulle historie?

Joseph R. Washington

Joseph R. Washington setter det svarte folk inn i en frelseshistorisk sammenheng. Som jødene i Det Gamle Testamente har også det svarte folk sin plass i Guds plan. 300 års undertrykkelse har gitt den svarte en sterk opplevelse av å være i et skjebnefellesskap med jødene i Det Gamle Testamente. Men denne opplevelse av fellesskap med Guds eget utvalgte folk grunner seg på mer enn følelsen av å ha en felles skjebne. Fellesskapet med jødene har sin grunn i at også de svarte er utvalgt av Gud som Guds eget folk. Denne utvelgelse kan også nærmere innholdsbestemmes. De svartes lidelse har sin dypeste årsak i Guds utvelgelse. Gud har nemlig utvalgt de svarte som sin lidende tjener (Jes. 53:5–12).⁵ De svartes lidelsesfulle historie er altså et uttrykk for Guds vilje.

I denne rolle har de svarte en oppgave av både generell og spesiell karakter. De skal gjennom å bøye seg for Guds evige vilje være et vitne for alle mennesker om den ene sanne Gud, og deres lidelse skal ha sitt konkrete mål i den hvite amerikaners omvendelse fra sin rasisme og forvrengte Gudstro. (Parallellene til Pauli ord om jødens rolle og funksjon i Rom. 9–11 er åpenbare.) Lidelsen blir derfor ikke meningsløs. Den er ikke straff for synd, men får sin mening i at den er Gud-villet og inngår som et ledd i Guds plan.⁶

Lidelsen har to sider. Den er for det første en generell tilstand forårsaket av Guds utvelgelse, og den er for det andre en spesiell

5 Joseph R. Washington: *The politics of God*. Boston 1967. S. 173.

6 *ibid.* S. 176.

tilstand for de svarte i USA forårsaket av de svartes fattigdom i et rasistisk samfunn. Et forsøk fra de svartes side på å bryte ut av den lidende tjeners rolle, ville være å gå imot Guds vilje. Men de spesielle forhold som de svarte i USA lever under, oppfordrer til revolusjonær kamp; – en kamp for bedre sosiale og menneskelige kår og for å knuse all rasisme.⁷ Men den svarte må alltid være klar over det perspektiv Guds utvelgelse av de svarte som sin lidende tjener setter på deres revolusjonære kamp. «Negeren vil alltid være svart og mindreverdig for den hvite», sier Washington.⁸ Dette er den lidende tjeners skjebne. Men det er allikevel ingen grunn til resignasjon. Det fullverdige demokratiske samfunn hvor alle mennesker både i teori og praksis har like rettigheter og muligheter, må man alltid kjempe for. For selv den lidelse som har sin dypeste årsak i Guds utvelgelse kan brukes i de svartes frigjøringskamp. Kristus har vist oss gjennom sin død på korset at noen ganger er det bare ofringen av livet selv som har makt nok i seg til å bekjempe ondskapen.⁹ Derfor er det lidelsesfulle revolusjonære opprør idag det konkrete uttrykk for Guds vilje med sitt eget folk.¹⁰ Og det er gjennom denne kamp at Gud idag handler og åpenbarer seg som historiens Gud.¹¹

Den lidende tjeners rolle blir de svartes skjebne inntil Gud selv griper inn. Frigjøring må for Washington dermed bli et eskjatologisk begrep; – den endelige Gud-villede gjenforening av den menneskelige familie. Det skjer når all hvit rasisme ved en gjennomgripende mentalitetsforandring er utryddet, og den svarte har oppfylt og fullendt den lidende tjeners rolle.¹²

Når Gud altså idag handler som historiens Gud og Herre, handler han gjennom det svarte folks lidelse. Denne lidelse er det som kan bringe Guds sanne vilje fram for menneskene slik at de kan se, omvende seg og tro. Og, – det er ikke vår oppgave å undersøke Guds motiver for sine handlinger, vi må bare akseptere dem. Det gjelder såvel hvit som svart.

Fra vårt synspunkt synes Washingtons argumentasjon imidlertid ikke å gi noe fyldestgjørende svar på spørsmålet: hvorfor skal akkurat de svarte lide? Snarere er hans fremstilling mer å betrakte som en

7 *ibid.* S 73

8 *ibid.* S. 173.

9 Joseph R. Washington: *Black and white power supreption*. Boston 1969. S. 125.

10 Joseph R. Washington: *The politics of God*. Boston 1967. S. 171.

11 *ibid.* S. 158.

12 *ibid.* S. 160.

teologisk beskrivelse av det svarte folks historie og virkelighet, enn som en teologisk begrunnelse for det svarte folks lidelse. Som begrunnelse kan den aldri bli noe mer enn en påstand. Men kanskje en påstand som tas imot i tro der hvor lidelsens problem føles så presserende for mennesker at det krever en umiddelbar forklaring. Det være seg så enkel den enn er. For oss må det imidlertid også være tillatt å spørre: taler ikke Washington her i den hvite undertrykkers interesse? Vil ikke slike tanker om de svartes utvelgelse til lidelse tjene til å opprettholde status quo i samfunnet? Selvsagt vil ingen hvit teolog våge å påstå idag at de svarte lider fordi Gud har utvalgt dem til det, men kanskje er den hvite rasist tilfreds med at en svart teolog gjør det. Den svarte får riktignok Gud på sin side, men den hvite beholder sin førende stilling.

Albert B. Cleage

For Albert B. Cleage er det ikke bare opplevelsen av å være i et skjebnefellesskap med Guds utvalgte folk i Det Gamle Testamente som danner grunnlaget for å hevde at det er de svarte som idag er Guds utvalgte folk. De svarte er etter Cleages mening direkte knyttet til jødene ved rasemessige hånd, og er derfor naturlig den moderne tids videreførelse av Guds folk i Det Gamle Testamente.¹³ For også jødene var et svart folk, sier Cleage. Han bruker jødernes fangenskap i Egypt som bevis. Ut fra akseptert tankegang i USA – en dråpe svart blod, og du er svart – mener Cleage at jødene i Egypt fikk afrikansk blod i årene og derfor siden er å betrakte som et svart folk.¹⁴ Denne argumentasjon gjøres også gjeldende overfor Jesu person. Han er en svart mann født av en svart mor, sier Cleage.¹⁵

Den svarte Gud er det svarte folks Gud. Men det svarte folk har som Israel vært troløs mot sin Gud. Det svarte folk har manglet broderkjerlighet, solidaritetsfølelse og vilje til å kjempe for det som er rett. «Vår synd har vært vår individualisme, vår frykt, vår selvforrakt, alle de år vi forble uvirksomme», sier Cleage.¹⁶ De svarte har gjennom denne sin selvutslettende holdning provosert frem undertrykkerens egenskaper hos den hvite mann, og de har latt være å gjøre opprør mot denne utvikling.¹⁷ Gud er en hellig Gud som ikke tåler synd. Når

13 Albert B. Cleage: *The Black Messiah*. N.Y. 1969. S. 111 og 54.

14 *ibid.* S. 39.

15 *ibid.* S. 42.

16 *ibid.* S. 271.

17 *ibid.* S. 267 f.

Gud som historiens Gud handler med sitt svarte utvalgte folk, må han gå i rette med folkets synder. Lidelsen er derfor fortjent straff for begått synd.¹⁸

Hver synd må sones, og soningens tid er ikke forbi før det er gjort opp for alle fortidens synder. For Cleage er det viktig å understreke at soningen må tilsvare den synd som er begått. Soningen blir derfor to-sidig. For det første må den bli et selvoppofrende og lidelsesfullt opprør mot all hvit undertrykkelse. For det andre må den bli et inderlig arbeid for å virkeliggjøre et fellesskap og en nestekjærlighet mellom de svarte brødre som er Guds eget folk verdig. Slik Israel kjempet mot all undertrykkelse og urettferdighet i hele sin historie, slik må også de svarte som et enhetlig Guds folk forene seg og kjempe for de samme idealer idag.¹⁹

Også for Cleage blir derfor de svartes endelige frigjøring eskjatologi. Men ikke under synspunktet Guds frigjørende handling som hos Washington, men som Guds lønn for utført soning. Når dette vil skje, er selvsagt uvist, – men Guds rike er nær! Da vil Gud igjen føre sitt folk ut av trelldommens land, slik han førte Israel ut av Egypt, og lede det inn i frihetens rike.²⁰

Bortsett fra påstanden om at de svarte er Guds utvalgte folk, er det ikke meget tilbake etter vår mening som skulle tyde på at de svarte etter Cleages argumentasjon er noe favorisert folk. Riktignok forklares lidelsens årsak som Guds straff for fortidens synder. Men denne argumentasjon tåler neppe å bli gjennomført som teologisk helhetsoppfatning. For hvorfor skal da ikke hvit rasisme straffes? Har ikke de hvite noe som må sones? Hvilke uhyrligheter må ikke de svarte til sammenligning ha begått dersom fortidens synderegister skal forklare rasenes status idag. Det Cleage gjør er å forklare et problem med å innføre et like stort problem. Lidelsens årsak forklares ikke ved å postulere en ikke-definerbar skyld som må sones.

Det er imidlertid ikke vanskelig å se de muligheter for selvran sakende tilbakeblikk, appell om samhörighet og fellesskap, moralsk formaning og kall til engasjement hans synspunkter gir. Så er da også hans tanker fremsatt i prekenens form, med den anledning til forenklet fremstillingsform prekenen åpner mulighet for. Her bør det også legges vekt på den sosiale kontekst Cleages tanker fremsettes i.

18 *ibid.* S. 270 f.

19 *ibid.* S. 272 ff.

20 Se til dette avsnittene: *The promised land og Coming out of the wilderness.* S. 254–278.

Det taler til James H. Cones fordel at hans argumentasjon for årsaken til de svartes lidelse ikke medfører den konklusjon at lidelsen vil vedvare inntil Guds eskjatalogiske utfrielse. Det hinsidige må ikke tjene som kompensasjon for lidelsen i denne verden. Cone polemiserer mot en slik oppfatning fordi dette syn etter hans mening vil svekke de svartes frigjøringskamp. Tanken om et liv etter døden må istedet tjene som en motivering for de svartes kamp, og være å betrakte som en lønn for denne kamp.²¹

De svartes lidelse må heller ikke på noen som helst måte settes i forbindelse med Guds utvelgelse. Denne tilstand er ikke noe direkte uttrykk for Guds vilje. Guds utvelgelse av det svarte folk kommer snarere til uttrykk gjennom hans tilstedeværelse i de svartes frigjøringskamp. Det er her interessant å legge merke til Cones argumentasjon. I motsetning til Washington og Cleage som bruker de svartes faktiske tilstand i samfunnet som utgangspunkt og ikler denne tilstand en dypere teologisk betydning, argumenterer Cone hele tiden prinsipielt teologisk. Metodisk går disse tre derfor ulikt frem. Cone argumenterer slik:

De undertryktes frigjøring er uttrykk for Guds innerste vesen.²² De svarte er undertrykt, derfor handler Gud og derfor er Kristus virksom idag gjennom de svartes frigjøringskamp.²³

Det er grunn til å følge Cones argumentasjon noe videre, særlig fordi han også fremtrer som en sentral talsmann for frigjøringsteologien. Cones hermenevtiske metode kan gjengis slik: Det settes helt bestemte forutsetninger for en sann forståelse av Det Gamle og Det Nye Testamente. Det er bare gjennom å bli oppmerksom på den Gud som idag åpenbarer seg selv gjennom menneskers kamp for frihet, at vi kan kjenne den Gud som åpenbarer seg i Jesus Kristus. Dermed trekkes også den konklusjon at det gis ingen sann forståelse av Bibelen, heller ingen sann teologi, uten at den taler direkte om og til svarte som lever i utålelig undertrykkelse. Guds vesen åpenbares gjennom de undertryktes kamp for frihet,²⁴ og ingen andre steder.²⁵

21 James H. Cone: A Black theology of liberation. Philad. 1970. S. 247.

22 James H. Cone: Black theology and Black Power. N.Y. 1969. S. 48. jfr. S 32–35.
James H. Cone: A Black theology of liberation. Philad. 1970. S. 131 f. Jfr. også sitat i note 26.

23 James H. Cone: A Black theology of liberation. Philad. 1970. S 121.

24 *ibid.* S. 91 og 121.

25 *ibid.* S. 133.

Når Gud handler som historiens Gud idag, handler han som de undertryktes Gud som tar del i menneskers historie i den hensikt å frigjøre dem. Kun virkeliggjørelsen av de undertryktes frigjøring kan tjene som hermenevtisk nøkkel for hva som er ekte kristen tro idag. Guds handling idag er de svartes frigjøringskamp, sier Cone. Utenfor «the black present» – eller vi kunne si utenfor Black Power²⁶ – gis det ingen sann teologi. Det gis ingen lære om Gud, om Kristus, om mennesket, om kirken uten at hvert lærebegrep er applisert på de svartes situasjon og kamp, og sier noe om denne.²⁷ Og sier et lærebegrep ingenting om og til de svartes situasjon, er det enten intet lærebegrep i det hele tatt, eller det er vranglære. De svartes egen situasjon blir dermed en forutsetning for ethvert teologisk utsagn. I Cones argumentasjon er det dette hermenevtiske prinsipp som gjør teologien til svart teologi.²⁸

Om de svartes lidelse sier Cone temmelig brutalt: Hvis Gud har noe med årsaken til de svartes lidelse å gjøre, og hvis han ikke totalt kan identifisere seg med de svartes frigjøringskamp, er han et morderisk vesen.²⁹ For årsaken til de svartes lidelse er intet annet enn de hvites rasisme. Derfor vil de svartes lidelse vedvare inntil hvit rasisme er tilintetgjort. Hvit rasisme og det samfunn og de verdinormer som følger av den, er det bare de svarte selv som kan utrydde gjennom sin frigjøringskamp. For på grunn av at Gud idag utelukkende åpenbarer seg gjennom de undertryktes kamp, er det bare de undertrykte som er istand til å tilføre verden Guds nyskapende og gode krefter, og lede utviklingen på rett vei. De svarte har derfor fått seg betrodde et stort ansvar fra Gud, og de må derfor uavbrutt kjempe for å realisere rettferdighet, frihet og likhet i samfunnet.

26 Cone sier: «Mitt mål er å vise at målsetningen og budskapet til Black Power er helt i overensstemmelse med Jesu Kristi evangelium. Ja, jeg vil hevde at hvis Kristus virkelig er tilstede hos de undertrykte, slik han har lovet, så må han idag handle gjennom Black Power.» Sitat fra *Black theology and Black Power*. N.Y. 1969. S. 48.

27 Når det gjelder kristologien, sier Cone: «Fordi den svarte menighet er en undertrykt menighet ene og alene på grunn av sin hudfarge, må den kristologiske betydning i Jesus-skikkelsen være å finne i hans svarte hudfarge. Hvis han ikke er svart som oss, så har hans oppstandelse liten betydning for vår tid. Hvis han ikke kan være hva vi er, kan ikke vi være hva han er». Sitat fra *A Black theology of liberation*. Philad. 1970. S. 213.

28 James H. Cone: *Black theology and Black Power*. N.Y. 1969. S. 121.

29 James H. Cone: *A Black theology of liberation*. Philad. 1970. S. 59 f og 149.

Styrken i Cones argumentasjon ligger i at han knytter lidelsens årsak til menneskets (de hvites) egen ondskap, og ikke til et eller annet motiv i Guds plan. Dermed blir skyldspørsmålet etter vår mening tilstrekkelig klarlagt, – i den utstrekning et slikt spørsmål overholdet kan besvarès.

Vanskeligere er imidlertid den eksklusive tilknytning Gud har til den undertrykte, og den hermenevtikk som umuliggjør Guds åpenbaring og gudserkjennelse andre steder enn der frigjøring skjer. Dette kan være forståelig i betydningen: en eksistensiell opplevelse hos de svarte om at Gud er tilstede blant dem. Men det kan vanskelig aksepteres som et almengyldig teologisk prinsipp. En slik hermenevtikk ville støte på uoverstigelige vanskeligheter. – Må man være undertrykt på en eller annen måte for overhodet å ha noen adgang til hva som er sannhet? Medfører dette en total diskvalifikasjon av all «hvit» gudserkjennelse? Er det ikke en for enkel antropologi å dele menneskelheten inn i to grupper – undertrykker og undertrykt – og på det grunnlag trekke en teologisk slutning som innebærer at Gud er for den ene gruppen og mot den andre? Vi kan ikke være enig med Cone når han sier: «Vi kan ikke akseptere en Gud som kan ta parti med alle, – som betyr at han elsker alle på tross av hva de faktisk er».³⁰

Imidlertid er det grunn til å stanse opp ved Cones hermenevtiske metode og det historiesyn som ligger til grunn for hans argumentasjon. Den frigjøringsteologi som etter hvert har fremstått der hvor undertrykkelse føles som en konkret realitet som må bekjempes, gjør i stor grad bruk av samme metode og samme historiesyn som Cone. Riktignok vil det ideologiske fortegn man gir sine refleksjoner være vesentlig for frigjøringsteologiens endelige utseende. Når en tenker på konfrontasjonen mellom marxisme og kapitalmakt i den tredje verden, er innslaget av marxistisk ideologi i frigjøringsteologien meget utslagsgivende.³¹ Men dette kan ikke sies om f.eks. den frigjøringsteologi som knytter seg til kvinnens bevisstgjøring og kamp for likestilling i samfunnet.³²

30 *ibid.* S. 131.

31 Av nyere fremstillinger innen denne delen av frigjøringsteologien bør nevnes: Rubem Alves: *A theology of human hope*. 1969. Gustavo Gutierrez: *A theology of liberation*. 1972. Richard Shaull: *Befreiung durch Veränderung*. 1970.

32 Nyere litteratur med spesiell relevans for USA: Rosemary R. Ruether: *Liberation theology*. 1973. Letty Russell: *Human liberation in a feminist perspective – a theology*. 1974.

Svart teologi er for de svarte et spørsmål etter identitet. Den hvite manns dominans i vår vestlige kultur både i utformingen av religiøs og filosofisk tenkning har gitt de svarte en følelse av å være et annenrangs folk. Svart teologi er et opprør mot dette, og det er et forsøk fra de svartes side på å finne seg selv igjen etter århundrer med hvit overherredømme. Egentlig er det jo et under at den svarte slave ikke forlengst har vendt Gud ryggen, – en Gud han har lært å kjenne gjennom sin hvite undertrykker. Men det er svart teologis overbevisning at de svarte kirker som har overlevert et undertrykt og fattig folks tro, har bevart evangeliet mer ubesmittet enn den hvite mann. Derfor vil Gud idag noe spesielt med det svarte folk. Gjennom dem har Gud idag et budskap til verden. Han handler idag på en spesiell måte gjennom det svarte folk som etter århundrer med bøyet rygg endelig retter seg opp og krever: Menneskeverd og borgerrettigheter, frihet og rettferdighet for det hele menneske. Til dette forkynner- og samfunnsoppdrag er det svarte folk med sin bakgrunn og historie spesielt utrustet av Gud. Gjennom det svarte folks frihetskamp åpenbares Guds vesen og vilje idag. Dette er svart teologis hovedtese.